

Alfahulp of vaste kracht: een dilemma voor de Wmo-raad

Door Joke Regouw, bestuurslid Stichting VraagWijzer Nederland, e-mail j.regouw@vraagwijzer.nl

Sinds de start van de Wmo in 2007 is er 'gedoe' over de uitvoering van de huishoudelijke hulp. Wie kan dat beter: een verzorgster van de thuiszorg of een alfahulp of misschien de buurvrouw? Wie van de drie is de beste? Is de hulp van de alfa's niet onder de maat? Is het niet een schande als gemeenten ook met de goedkopere alfahulpen willen gaan werken? Zit de meerwaarde van vaste krachten niet bij uitstek in hun vermogen tot signaleren? Hebben mensen die altijd al een eigen huishoudelijke hulp hadden eigenlijk wel recht op Wmo-hulp? Waarom schaffen we die hele hulp niet gewoon af?

Vaak mogen Wmo-raden bij keuzevraagstukken adviseren. Stel dat een gemeente voorstelt om de verhouding vaste kracht - alfahulp te wijzigen van 80/20 naar 20/80. Enerzijds omdat er anders te veel geld bij moet en daarnaast omdat uit onderzoek is gebleken dat veel mensen met de 'simpeler' hulp van de alfa toe kunnen. En stel dat deze gemeente aan de Wmo-raad vraagt daarover een advies uit te brengen. Hoe zou die Wmo-raad zich dan op moeten stellen. Moet die alleen kijken naar het belang van de burger of ook naar dat van de thuiszorgorganisatie of de hulpverlener in vaste dienst?

Het is een vraagstuk waar Wmo-raden mee hebben geworsteld en zullen blijven worstelen, ook als het huidige stelsel op de schop gaat. Als de huidige aanspraken op hulp verdwijnen, zal een gemeente nog steeds in geval van nood moeten bijspringen. Of je dat nu huishoudelijke hulp noemt of een maatwerkoplossing, hulp moet worden ingekocht en in ieder geval vergoed.

Hoe zouden Wmo-raden naar de voorstellen kunnen kijken? Eerste toetssteen zou moeten zijn of mensen die hulp nodig hebben dat ook krijgen. De systematiek van de Kanteling kan daarbij behulpzaam zijn: denken in resultaten. Het huis moet schoon, de boodschappen gedaan, maaltijden verzorgd en de was gedaan. Kortom, het huishouden moet op orde zijn. Als op een of meer punten de eigen kracht of die van de omgeving ontoereikend is, is ondersteuning nodig. Het denken begint dus aan de kant van de vaak oudere burger, niet aan die van de hulpverlener. Want anders start je al meteen met de discussie over wat de hulp allemaal nog meer kan doen dan schoonmaken, zoals het signaleren van een zorgelijke situatie. Natuurlijk is dat belangrijk en als op dat punt gaten dreigen te vallen zal ook daarin voorzien moeten worden.

De tweede toetssteen voor de Wmo-raden zou ik de ontmythologisering van de alfahulp willen noemen. Naar mijn idee wordt nu te vaak meteen geroepen dat die maar zeer laagwaardig werk verricht en ook nog eens rechteloos is. Moderne uitbuiting waar de oudere de dupe van wordt. Niets is minder waar. De alfahulp bestaat al tientallen jaren, vaak tot volle tevredenheid van de klant. Zij heeft de positie van een particuliere hulp in dienst van de burger. Het enige echte verschil met een gewone particuliere hulp is dat zij werd bemiddeld door de thuiszorg of een andere bemiddelingsorganisatie. Haar uitbetaling loopt namens de cliënt ook vaak via die aparte organisatie. Maar net als ieder ander in loondienst heeft zij wel degelijk rechten: ze kan niet van de ene dag op de andere ontslagen worden, zij heeft recht op vakantiedagen en vakantiegeld (vaak versleuteld in het uurtarief) en zij heeft zes weken recht op doorbetaling bij ziekte. En het mooie is dat de werkgever, de oudere dus, geen sociale premies of loonbelasting hoeft af te dragen. Daarom zijn de loonkosten lager. De regels van het minimumloon zijn echter gewoon van toepassing. Als wegens langdurige ziekte of vakantie tijdelijk een andere hulp nodig is kan een gemeente daar desgevraagd ook nog eens voor zorgen. De gemeente heeft ook vaak een contract met de SVB om extra diensten te verlenen zoals het vergoeden van schade en bij ziekte het begeleiden van de alfahulp en het financieren van vervangende hulp. Het mooiste van de alfahulp is echter dat zij de eigen vaste kracht van de oudere is. Samen maken zij afspraken over

werktijden en de soort werkzaamheden; een vaste alfahulp is kind aan huis bij de klant. Uit alle onderzoeken blijkt dat de klant daar zeer tevreden over is.

Wmo-raden kijken dus allereerst naar de belangen van de burger. Wat heeft hij nodig en wie kan daarvoor zorgen. De raden weten ook dat gemeenten steeds minder geld te besteden hebben. Het ziet er zelfs naar uit dat van het totale budget voor huishoudelijke hulp slechts 25% overblijft. Met een maximale inzet van alfahulpen – formeel via een vorm van pgb gefinancierd – kan anderhalf à tweemaal zoveel hulp geboden worden als via vaste krachten in dienst van de thuiszorg. Wat doe je dan als gemeente of als Wmo-raad? En wat adviseer je als de Wmo-raad tevens een participatieraad is, die ook de belangen van de Wwb ´ers moet behartigen? Hoe ziet de arbeidsmarkt voor verzorgenden eruit? Het is natuurlijk een persoonlijk drama als je vaste baan verdwijnt. We horen echter ook steeds dat er grote tekorten dreigen in de zorgsector; dat zou dus het ene spoor kunnen zijn. Aan de andere kant zal de markt voor de particuliere hulpen weer gaan groeien, net zoals dat vroeger ook het geval was. Ik herinner mij goed de vele briefjes bij de plaatselijke supermarkt en het elkaar bevragen naar goede hulpen.

Emoties lopen snel op als er iets verandert. Het is ook niet niks als je je baan verliest omdat de rijksoverheid veel minder geld voor huishoudelijke hulp over heeft. Alsof dat werk niet zo belangrijk is. Toch zullen Wmo-raden allereerst moeten kijken hoe de pijn voor de afhankelijke burger zo goed mogelijk bestreden en verdeeld kan worden. Ik zou daarom liever meer alfahulpen aan het werk hebben dan vaste krachten. Juist in het belang van de vaak oudere burger. Maar de keuze blijft een dilemma, zowel voor gemeenten als voor Wmo-raden.